Dziesmu svētki — vēl neziņas miglā

Inese Lūsiņa

Latvijas koru diriģenti uztraucas, ka bīstami kavējas nākamo, 2003.gada vasarā, 1.—6. jūlijā, gaidāmo XXIII latviešu Vispārējo dziesmu un deju svētku sagatavošana. Vēl līdz šim svētku rīcības komitejā, kuras priekšsēdis ir premjers Andris Bērziņš, nav apstiprināta svētku mākslinieciskā padome, kuras atbildības lokā būtu virsdiriģentu, virsvadītāju, repertuāra, pasākumu scenāriju izvēle un citi svarīgi mākslinieciski jautājumi.

Joprojām nav zināms, kas veidos abus lielkoncertus Mežaparka Lielajā estrādē, jo mākslinieciskо koncepciju konkursi uz minētajiem koncertiem pērnvasar beigušies neveiksmīgi un tikai 1.februārī beigsies pieteikumu iesniegšanas termiņš no jauna izsludinātajos. Pagaidām zināmi tikai deju lieluzveduma Daugavas stadionā veidotāji — Jānis Ērglis un Jānis Purviņš, un svētku zīme — mākslinieka Gata Vanaga ideja par svētku vainagu.

Virsdiriģenti un koru dziedātāji ir satraukušies, ka repertuāra izvēles kavēšanās dēļ kori nepaspēs pienācīgi sagatavoties Dziesmu svētkiem. «Repertuāra sagatavošanas termiņš pašlaik jau kļūst nereāls. Jābūt ideālam produktam, lai to paspētu īstenot, taču vēl nekad svētku repertuārs nav bijis gatavs uzreiz. Manuprāt, koru dzīvi nedrīkst pārvērst tikai par forsētu Dziesmu svētku repertuāra apgūšanu,» pauda Līgatnes pagasta kora un Valmieras sieviešu kora diriģents Mārcis Katajs. Diemžēl pagaidām varam piedāvāt tikai sarunu ar sabiedrībā atzītām personībām, kuras lūdzu iztēloties savu Dziesmu svētku viziju. ➡ 15.lpp.

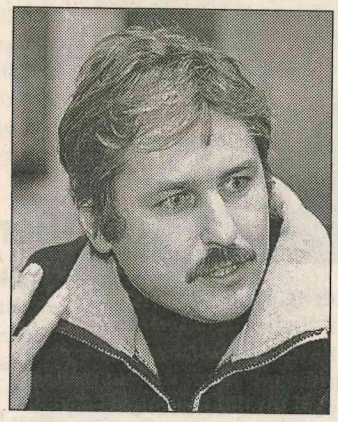
Dziesmu svētki ir laikmeta stabiņi?

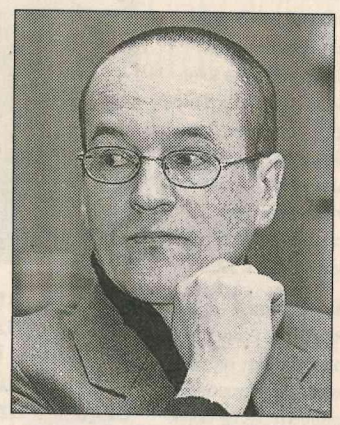
➡ 1.lpp.

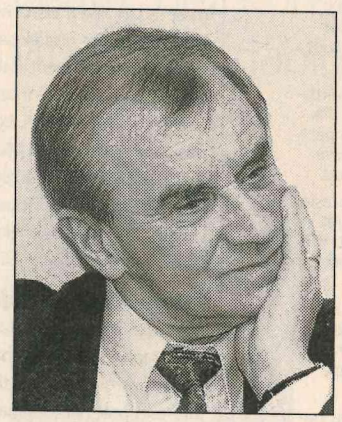
Man gribētos iztaujāt par 2003.gada vasarā gaidāmo XXIII latviešu vispārējo dziesmu un deju svētku viziju šo svētku mākslinieciskо padomi, taču tā kā tādas vēl joprojām nav, Valsts Tautas mākslas centrā tiekamies brīvi izraudzītā diskusijas dalībnieku lokā. Korus Latvijā satrauc neziņa: ko dziedāsim, kā sacentīsimies? Pašlaik varam vismaz izvētīt iepriekšējos, arī pērnvasar īpašajos Dziesmu svētkos *Rīgai 800* gūto pieredzi un padomāt, kādu ceļu iet Vispārējiem dziesmu svētkiem XXI gadsimtā. Uz sarunu aicināju Dziesmu svētku virsdiriģentus Sigvardu Kļavu, Edgaru Račevski un Jāni Zirni, Valsts Tautas mākslas centra vecāko referenti Airu Birziņu, jauniešu koru *Balsis* (Rīgā), *Tīāde* (Salaspilī) un Rīgas Stradiņa universitātes jauktā kora *Rīga* diriģentu Intu Teterovski un etnomuzikologu Valdi Muktupāvelu. Saruna par dziesmu, dziedāšanu un Dziesmu svētkiem kā mākslinieciskо un sociālu kustību.

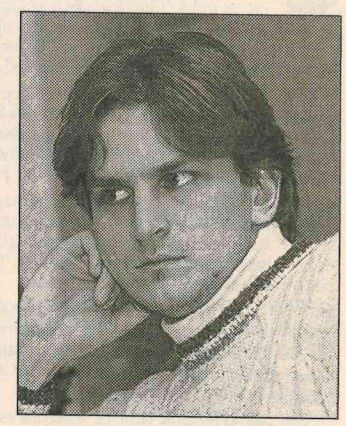

FOTO — AIVARS LIEPIŅŠ, *DIENA*

Aira Birziņa: «Vienbalsīgās, divbalsīgās populārās dziesmas varam izdziedāties koru sadzīvē»

Sigvards Kļava: «Šī diskusija ir vismaz pusgadu par vēlu. Kavēšanās dēļ apdraudēta svētku loģiskā attīstība»

Valdis Muktupāvels: «Tie ir latviešu, nevis latviski Dziesmu svētki. Kāpēc es nevarētu angliski dziedāt spiriču?»

Jānis Zirnis: «Ļoti trūkst labu dziesmu sieviešu koriem»

Ints Teterovskis: «Latvietis un Dziesmu svētki nav izklaide. Tā ir vērtība»

Vai nākamajiem vispārējiem Dziesmu svētkiem noderēs speciālo, Rīgas jubilejai veltīto Dziesmu svētku pieredze?

Sigvards Kļava (minēto svētku lielkoncerta muzikālās koncepcijas autors): Runājot par nākošajiem Dziesmu svētkiem un šo svētku kustību kā tādu, mums jāskatās loģiskais cikla gājums. Tāpēc vienas pilsētas jubilejā veidots milzīgs koncerts principā nav salīdzināms ar Dziesmu svētkiem, to mērauklā nedrīkst ietvert Rīgas svētkus. Manā dzīvē tas bija liels izaicinājums. Es tos saucu par svētkiem dziesmai, bet negribu salīdzināt šo vienu pasākumu ar Dziesmu svētku tradicionālo gājumu. Domājot par turpmāko Dziesmu svētku būtību, es principā norobežojos no šādas salīdzināšanas.

Tomēr impulsu tie deva? Kaut vai koncepcijas skaidrībā, repertuāra demokratizēšanā, jaunu tehnisko līdzekļu izmantojumā?

Tas ir jautājums no otra gala: kādas šļūtenes likt vai kādas lampiņas skrūvēt? Diskusija par nākamajiem svētkiem notiek vismaz pusgadu par vēlu, jo pašlaik visi dziedātāji grib zināt repertuāru. Žēl, ka te klāt nav atbildīgas personas, kam būtu jāatbild: ko darīt? Kavēšanās dēļ ir apdraudēta Dziesmu svētku gaitas loģiskā attīstība: šogad dziedāsim to, nākamgad to. Tā piecos gados sakrājas un izkristalizējas būtiskākais. Tagad būs ļoti maz laika, jo vēl joprojām neviens nav atbildīgs par repertuāru un mākslinieciskajām lietām. Pēc dažiem mēnešiem varēs paspēt sagatavot un iemācīties vairs tikai vienkāršotu programmu, vajadzēja jau sen strādāt ar komponistiem, konkrēti strīdēties par repertuāru un ideju, lai varētu dziedātājiem visā Latvijā pateikt: ir šāda virzība, šāds repertuārs un re, kur ir dziesmu grāmatiņas. Vai arī būt stipriem un pateikt: mīļie, nekas nenotiek!

Vai koros jau sācies stress: kā tiksim galā?

I.Teterovskis. Vissarežģītāk ir vidējās paaudzes koros un lauku rajonos, kur koru apmeklējumu būtiski ietekmē sezonas lauku darbi. Sevišķi grūti ir jauniešu koriem, kuros mainījies sastāvs un viss repertuārs atkal jāapgūst no jauna. Jo ātrāk zināms Dziesmu svētku repertuārs, jo vieglāk plānot kora darbību. Dziesmu svētki ir mērķis, taču obligāti jābūt arī kora pašа dzīvei.

Pēdējos gados koru sastāvs ļoti atjaunojies. Ko jaunieši vēlas dziedāt?

Nākamajā rītā pēc Rīgas svētkiem saņēmu e-pasta ziņu: disciplinētāki, korektāki, precizāki, bet emocionāli daudz plikāki Dziesmu svētki. Man šis novērtējums izsaka visu. Emocionālā ziņā tradicionālie Dziesmu svētki patiešām ir daudz spēcīgāks pārdzīvojums.

Kas vajadzīgs, lai atkal rastos īstā Dziesmu svētku sajūta?

S.Kļava. Dziesmu svētki ir fenomenāli ar to, ka katrs tajos atrod savu. Tāpēc katram ir taisnība, runājot par to, kādiem šiem svētkiem jābūt. Dziesmu svētki ir kultūras, muzikāls un arī sociāls fenomens. Bet man pagaidām nav mākslinieciskas vīzijas, ko publiski pateikt par nākamajiem svētkiem, jo neviens mani nav lūdzis par to domāt. Taču vairāk nekā divdesmit rajonu virsdiriģentu vārdā varu pateikt, ka ne jau Rīgas kori uztrauksies par to, kā sagatavoties. To jūt rajonu virsdiriģenti, kas ikdienā sastopas ar visu dziedātāju kuplo saimi.

Vai lauku cilvēkos nevajadzētu vairāk ieklausīties arī tad, kad Rīgā vēl tikai top kārtējo Dziesmu svētku saturs?

Svarīgi saprast, ka Dziesmu svētki nav tikai viena koncerta sagatavošana. Lielkoncerts ir tikai šo svētku kustības kulminācija, un ir jāsaudzē pati kustība, kas iziet caur reģionālajiem svētkiem un koru salidojumiem, kur pakāpeniski izkristalizējas ideja, dabiski atsijājot spilgtāko. Sagatavošanas procesam jābūt pamatīgam. Tādēļ lokāli festivāli, lieli koncerti, kur cilvēki ātri iemācās un nodzied, nav salīdzināmi ar Dziesmu svētku emociju dziļumu. Tāpēc es uztraucos par kavēšanos un aicinu atbildīgas personas padomāt par Dziesmu svētku organizēšanu ciklā.

Viens tāds pasākums — sieviešu un vīru koru svētki Tukumā — plānots jau šā gada 1.jūnijā. Atrauti no Dziesmu svētku gatavošanas procesa?

Neapšaubāmi Dziesmu svētkos vienmēr būs tradīcija ar laikmetīgumu kopā. Dziesmu svētki ir kā laikmeta stabiņi, konkrētā brīža spogulis. Loģiski, ja tas atspoguļotos arī mūzikā. Bet, lai parādītu tieši to mūziku, kas ir cieniga tur pārstāvēt šos piecus gadus, katram skaņdarbam jāizdzīvo sava pārbaude. Es nedomāju, ka ir pareizi taisīt Dziesmu svētkos pirmatskaņojumu vai pirms pusgada pasūtīt kādu speciālu jaundarbu. Līdz ar to šis kustības ļoti būtiska sastāvdaļa ir nepārtrauktas, organizētas komponistu un diriģentu attiecības. Ne tikai konkursi, bet radošas attiecības, kādas pašlaik ir profesionāliem mūziķiem: nepārtraukts mūzikas rašanās un atskaņošanas cikls. Dzīvs un aktīvs.

Vai nav pienācis laiks meklēt kādas jaunas, XXI gadsimtā aktuālas Dziesmu svētku formas, akcentus?

Mani personīgi vienmēr aizrauj jaunais, jauni akcenti Dziesmu svētkos ir pat nepieciešami. Tad jau vēsture parādīs, kas bijis laikmetam atbilstoši un kas — tukša ākstīšanās. Bez šaubām, visam jābūt mākslinieciski pamatotam, tas ir profesionalitātes jautājums Bet veidot tādus svētkus, kādi bija agrāk, nemaz nevar: dziedātāju kontingents ir savādāks. Kopkoris kļūst arvien jaunāks, dziedātāji ir ļoti varoši — to noteikti vajag novērtēt un izmantot. Viņiem var droši uzticēt mākslinieciski augstākus mērķus. Vienīgi — tiem ir jābūt pamatotiem un pienācīgi sagatavotiem.

Vai vecuma specifika neliek rēķināties ar paaudžu domāšanas un gaumes atšķirību?

Vienmēr vislielākās debates bijušas par jaunas mūzikas iekļaušanu Dziesmu svētkos. Tas ir tikai tāpēc, ka mūzikai, arī jaunajām dziesmām, jāiziet dabiskais cikls. Laiks rādīs, vai tas ir mākslas produkts. Ar saukļiem, ka tā ir laba dziesma vai komponists, to nevar panākt. Ir pat tā, ka pēc gadiem viedokļi sāk mainīties par dziesmām, kuru mākslinieciskais reitings šķitis ļoti augsts. Nav ko brīnīties arī par to, ka dzimst jauni kolektīvi ar ārkārtīgi interesantām muzikālām ambīcijām un viņiem nav vajadzīga Dziesmu svētku kustība. Taču valstiski svarīgi ir saglabāt pašu šo unikālo kopā sanākšanas un dziedāšanas fenomenu.

Kad radās folkloras festivāli *Baltica*, tradicionālās kultūras kopēji strikti nošķīrās no koriem un deju ansambļiem. Tagad notiek tuvināšanās?

Valdis Muktupāvels. Kādā tūristu ceļvedī Honkongā, rubrikā folklora bija publicēts raksts par ... Dziesmu svētkiem Baltijas valstīs. No ārpuses skatoties, Dziesmu svētki nav tikai profesionālās mūzikas sfēra, tikai mākslinieciskо notikums. Tā vispirms ir tautas kustība. Tad jau redz, vai tautā šobrīd vairāk nodarbojas ar komponistu aranžētu tautas dziesmu, vai tuvinātu tam, kā dzied lauku sētā. Dziesmu svētki ir, jo tie visu laiku mainās. Nevajag aizmirst, ka tajos ir arī klausītāji un skatītāji. Lai kā negribētos salīdzināt ar Rīgas jubilejas svētkiem, tomēr no publikas viedokļa tie ir tie paši, jo ir Lielā estrāde, kori un gājiens. Man daudzi teikuši: «Dziesmu svētki mums ļoti patīk, bet grūti tik ilgi nosēdēt.» Rīgas 800 gades svētku lielkoncertu trīs stundas vēroja ar neatslābstošu interesi. Nebūt neaicinu uz divbalsīgu dziesmiņu dziedāšanu, taču šis vērtējums ir jāņem vērā.

Jādomā pirmkārt par cilvēku, kurš dzied korī: kāpēc viņš turp iet un ko viņš grib dziedāt? Otrkārt: ko Dziesmu svētki nozīmē tautai? Treškārt: kā tas izskatās no ārpuses, citu tautu skatījumā. Ja domā par motivāciju un prioritātēm visos trijos līmeņos, tad drusku var redzēt un pat prognozēt, uz kuru pusi nākotnē Dziesmu svētki attīstīsies. Nesen apskatījos Dziesmu svētku vēsturi: piemēram, 20.gadu beigās un 30. gadu sākumā pēkšņi vairs nebija masīvais koru dziedājums, bet parādījās simfoniskie koncerti un svētki formas ziņā sāka līdzināties lielam kultūras festivālam, kādi ir citās Eiropas zemēs. Jau pieminētajā tūristu ceļvedī autors par Dziesmu svētkiem saka, ka tas nenoliedzami ir totalitāras sistēmas produkts.

Kādā ziņā?

Tāpēc, ka tie radās impēriskajā, cariskajā Krievijā. Dziesmu svētki nevarēja rasties brīvā, demokrātiskā valstī, piemēram, Francijā. Tie kļūst monolītāki, masīvāki totalitārās situācijās, savukārt, kad sabiedrība ir brīvāka, kļūst daudzveidīgāki. Tā ir tendence, ar kuru jārēķinās. Piemēram, padomju laikā Dziesmu svētki bija diezgan masīvi un cilvēkiem galvenais bija kopības apziņa, nevis tas, ko dziedāja. Manos pirmajos Dziesmu svētkos 1977.gadā skaidri izpaudās vienotība visās formās. Vīriem portfeļi līdzi bija trīslitru pudeles ar alu un gumijas šļūtenītes uz visām pusēm: sēž kopkora mēģinājumā un... Galvenais, ka apkārt visi ir draugi, labi cilvēki. Kāda šobrīd ir motivācija? Repertuārs, vēlēšanās būt kopā, izdziedāties? Pašreiz brīvajā Latvijā jādomā, ka tas varētu būt arī kā kultūras festivāls.

Kā vērtējat t.s. populārās mūzikas iekļaušanu Dziesmu svētku repertuārā?

A.Birziņa. Būtiski, kāda ir koncertu mākslinieciskā ideja un kam kurā brīdī ir vieta. Vienbalsīgās, divbalsīgās populārās dziesmas varam izdziedāties pēc koncerta, koru sadzīvē.

I.Teterovskis. Dziesmu svētku estrādē popmūzikai nav īstā vieta. To var dziedāt jauniešu svētkos vai citos saietos. Man Dziesmu svētki ir kopība. Esam latvieši, dziedam. Populārā mūzika ir izklaide. Latvietis un dziesmu svētki nav izklaide. Tā ir vērtība.

Edgars Račevskis. Rīgas svētkos pieprasīja atkārtot *Līlioma dziesmu*, taču ja nebūtu piedalījušies populāri aktieri, diez vai tas būtu radis tādu atbalsi. Tad jau kankana dejotāja svētku programmā arī var izsaukt vienreizības sajūtu? Dziesmu svētku būtībai jāizteicas ar ļoti dziļu, saturīgu mūziku, kas mums dod iespēju izbaudīt kopkora spēku, varenumu un nianses: kad tūkstoši dzied *fortissimo* un tūkstoši prot dziedāt *pianisssimo*. Dziedāt vienkāršas dziesmas ar pavadījumu nav tas uzdevums, ko būtu jāveic tūkstošiem.

S. Kļava. Kas novilks strīpu un pateiks, kura ir akadēmiskā un kura — popmūzika? R.Paula *Manai dzimtenei* tapa kā estrādes dziesma, un lai kāds pasaka, vai M.Brauna *Saule, Pērkons, Daugava* ir vai nav popmūzika? Un kas ir *Sapnis par Rīgu?* Kritērijs ir tikai mākslinieciskā vērtība.

V.Muktupāvels. Repertuārā vajadzīgi dažāda muzikālās sarežģītības līmeņa skaņdarbi. Ir jābūt vienam, jaunam, neikdienišķam, ko iestudējot, elpa aizraujas bet blakus būtiskai demokrātiska repertuāra daļai. Dziesmu svētkos jābūt vairākiem līmeņiem.

Ko vajag aktualizēt, rīkojot jauno dziesmu konkursu?

J.Zirnis. Ļoti trūkst labu dziesmu sieviešu koriem.

A.Birziņa. Bet, ja izveidotu koncertu ar dažādiem operu koriem, tad arī sieviešu koriem ir tīri labas lietas ko dziedāt.

Varbūt ir jēga visus apvienot kuplā, vienotā kopkorī?

A.Birziņa. Tiesa, vīru kori ir visvairāk novecojusī grupa, to ir trīsreiz mazāk nekā sieviešu koru. No 14 tūkstošiem dziedātāju uz estrādes vīru koru balsu — tikai kāds pusotrs tūkstotis. Taču mūsdienu apstākļos viņiem var palidzēt ar kvalitatīvu skaņas pastiprinājuma tehniku.

S.Kļava. Vīru koru un sieviešu koru kustība ir kultūras sastāvdaļa, ko nevienam nav tiesību ignorēt. Organizatoriem jādomā, lai tā pēc iespējas pilnvērtīgāk parādītos Dziesmu svētkos, jāatrod pielietojamības forma: atsevišķi sievu un vīru koru koncerti, uzdevums gala koncertā.

Vai lielkoncertos lietderīgi iekļaut cittautu mūzikas blokus?

Jānis Zirnis. Liela daļa pratsa tikai latvisku repertuāru, bet vienlaikus mēs bīdāmies Eiropā. Ceļojums cauri dažādu tautu dziesmām Skolēnu dziesmu svētkos nemaz nebija slikts! Vienīgi simfoniskās mūzikas koncertā 1998.gadā repertuārs bija samērā neveiksmīgs.

V.Muktupāvels. Tie ir latviešu, nevis latviski Dziesmu svētki. Kas man liedz dziedāt latīniski mesu? Kāpēc es nevarētu angliski dziedāt spiriču? Dziesmu svētkos varētu arī piedalīties kori no Eiropas zemēm, Amerikas, vai Ķīnas. Tikai samaksā dalības naudu, apgūsti minimālo repertuāru. Tas ir pasaulē unikāls notikums!

A.Birziņa. 1998.gadā ap 20 viesu kori jau dziedāja vokāli simfoniskajā programmā. Arī dažus latviešu mūzikas darbus.

S.Kļava. Bet tikai ar nosacījumu, ka viesu kolektīvi iziet tādu pašu sagatavošanas procedūru kā latviešu: skates, kopmēģinājumus. Estrādē trūkst vietas, kur novietot savus cilvēkus, un mūsu dziedātājiem, kas gatavojušies piecus gadus, jādod vislielākais gods.

Rīgas jubilejas lielkoncerts izcēlās ar koncepcijas skaidrību. Vai nākamo Dziesmu svētku noslēgumkoncertam arī jāatrod īpašs saturs?

V.Muktupāvels. Svarīgi, lai koncepcija nedominē pār pašu kopā būšanu. Par folkloras festivāliem, kuros par varītēm mēģinājām risināt vienu tēmu, cilvēki no citām zemēm teica: viņi Latvijā iecentrējušies uz vienu...

S.Kļava. Skaidrs, ka koncepcija ir risks. Tematiskā vienotība vēl negarantē kvalitāti. Ja slikta koncepcija — tad lai nav! Kas traucē dziedātājiem padarīt visu uzturēšanos šeit interesantu un mākslinieciski spilgtu? Tas ir tikai jaunrades jautājums. Konstantas ir tikai divas pamatlietas: gala koncerts un koru kari. Pēc tiem vēl ilgi nerimst kaislības: tātad tas ir svarīgi! Bet — kā sacensties? Kā visus korus sadalīt. Te ir daudz asprātīgu iespēju, kas piešķirtu kustībai lielāku intrigu.◆

MĀCĪBU CENTRS
KRASTS
AUTOSKOLA
A, B, C1, C, D1, D, BE, CE kategoriju vadītāju kursi
Rīta, dienas, vakara un brīvdienu grupās
• ELIZABETES IELĀ 65 (Vērmanītis) 7217257
• BRĪVĪBAS IELĀ 104 7276692
• LOMONOSOVA IELĀ 1 (RAU) 7100606
• SAHAROVA IELĀ 35 (Pļavnieku ģimn.)
• JŪRMALAS GATVĒ 90 (Amatniecības vsk.)
• Kā arī Salaspilī, Vangažos, Ulbrokā, Piņķos, Ropažos, Ķegumā un Ikšķilē
Mob.tālr. 9-422554

ANGĻU VALODA.
Piedāvājam mācīties
INTENSĪVAJOS
un
REGULĀRAJOS
angļu valodas kursos visos līmeņos rītā, dienas un vakara grupās, uz vietas vai pie pasūtītāja.
SKOLĒNIEM.
9.-12.kl. skolēnu sagatavošana eksāmeniem (angļu val., matemātika) darbdienās un sestdienās
SIA RAITER Raiņa bulv. 21-12 (2.stāvā, ieeja no Arhitektu ielas). Tālr. 7213778, 7221398